

Ενότητα 5^η : Ο Τηλέμαχος μετά τη συνομιλία του με την Αθηνά

Ραψωδία α (στίχοι 361-497)

- **Δομή :** **1^η ενότητα:** στίχοι 361-383 Η εμφάνιση της Πηνελόπης **2^η ενότητα:** στίχοι 384-409 Ο λόγος του Τηλέμαχου στην Πηνελόπη –η αναχώρηση της βασίλισσας **3^η ενότητα:** στίχοι 410-467 Ο Τηλέμαχος απευθύνεται στους μνηστήρες – Η αντιπαράθεση μεταξύ τους **4^η ενότητα:** στίχοι 473- 497 Τέλος του γλεντιού –Μνηστήρες και Τηλέμαχος αποσύρονται για ύπνο
- **Στοιχεία πολιτισμού**
 - **στίχος 361:** από την ενότητα αυτή αντλούμε σημαντικές πληροφορίες για τους αοιδούς: το θέμα των τραγουδιών τους (στχ. 375: κατορθώματα μεγάλα , ανθρώπων και θεών , στχ. 362-363: των Αχαιών το νόστο τραγουδούσε) τον τόπο και το χρόνο (στίχ. 412, 377) την απήχηση στο ακροατήριο (στχ.362 ,365, 374) , το έργο τους(στχ. 386) και την κοινωνική τους θέση (φημισμένος , τιμημένος , θείο , η φωνή του μοιάζει με θεού).
 - **στίχος 372:** οι γυναίκες την ομηρική εποχή , και κυρίως οι βασίλισσες , στις δημόσιες εμφανίσεις τους συνοδεύονταν από δύο παρακόρες , ενώ συνήθιζαν να καλύπτουν το πρόσωπό τους με πέπλο , στοιχείο σεμνότητας και **στίχος 398 :** ασχολίες αποκλειστικά γυναικείες (η ρόκα και ο αργαλειός) –και της βασίλισσας οριοθετούν τις ευθύνες που αναλάμβανε η γυναίκα την εποχή αυτή .
 - **στίχος 416 :** Η συνέλευση του λαού ήταν έκτακτη συγκέντρωση των πολιτών για την ενημέρωσή τους σε θέματα με κοινό ενδιαφέρον (πολιτικός θεσμός) .
 - **στίχοι 430 και εξής** (ο κληρονόμος βασιλιάς μας) : Το αξίωμα της βασιλείας κανονικά ήταν κληρονομικό , καθώς το βασιλιά διαδεχόταν στο θρόνο ο πρωτότοκος γιος του. Φαίνεται όμως ότι στην εποχή του Ομήρου αμφισβητείται έντονα το δικαίωμα της κληρονομικής διαδοχής , αφού το θρόνο μπορούσαν να διεκδικήσουν και άλλοι ευγενείς (στίχοι 438-441).
 - **στίχοι 442-444 :** στην ομηρική εποχή η περιουσία του καθενός περνούσε στους κληρονόμους χωρίς αμφισβήτηση και κανείς δεν είχε το δικαίωμα να την καταπατήσει
 - **στίχοι 443-444 και 480-481 :** στην ομηρική εποχή οι δούλοι αποτελούσαν περιουσιακό στοιχείο και προέρχονταν είτε από αιχμαλωσία είτε αγοράζονταν από τους αφέντες τους (ανταλλακτικό εμπόριο)
- **Βασικές ιδέες της ενότητας στίχος 420-424 :** ο Τηλέμαχος επισημαίνει ότι έχουν ξεπεράσει τα επιτρεπτά όρια και ότι η συμπεριφορά τους είναι άδικη . Αν , παρά τις προειδοποιήσεις , επιμένουν στις ανόσιες πράξεις τους , η τιμωρία – ο θάνατος θα είναι το τίμημα της επιλογής τους : βρισκόμαστε και πάλι μπροστά στο θέμα της ευθύνης που έχει ο άνθρωπος για τις πράξεις του και στην υποχρέωσή του να αναλαμβάνει τις συνέπειες . Βασική ηθική αρχή της Οδύσσειας (ύβρις→ νέμεσις→ τίσις)
- **Αφηγηματικές τεχνικές**

- **προοικονομία :** στίχος 414: προοικονομείται η συνέλευση των κατοίκων της Ιθάκης (ραψωδία β) , στίχοι 423-424 : προοικονομείται η μνηστηροφονία στο ίδιο το ανάκτορο του Οδυσσέα , στίχος 497 μας προϋποθέτει για τα ταξίδια του Τηλέμαχου στην Πύλο και τη Σπάρτη
- **επική ειρωνεία:** στίχος 428 : ο Αντίνοος αγνοεί ότι ο ισχυρισμός του είναι πέρα για πέρα αληθινός , κάτι που εμείς γνωρίζουμε .
- **Χαρακτηρισμός προσώπων**

Τηλέμαχος: ο γνωστικός αλλά δειλός, αδύναμος , άπραγος , ονειροπόλος Τηλέμαχος παρουσιάζεται φανερά αλλαγμένος μετά τη συνομιλία του με την Αθηνά(όπως φαίνεται από τη συμπεριφορά του τόσο απέναντι στη μητέρα του όσο και απέναντι στους μνηστήρες): ώριμος, δυναμικός, αποφασιστικός με ρεαλιστική επιχειρηματολογία προσπαθεί να πείσει τη μητέρα του με αυστηρό και επιτακτικό ύφος να μην ασχολείται με αντρικές υποθέσεις και τη συμβουλεύει να αποσυρθεί , γιατί τώρα αυτός αναλαμβάνει τον πρώτο ρόλο στο παλάτι . Παρεμβαίνει δυναμικά , παίρνει πρωτοβουλίες , κάνει υποδείξεις Θαρραλέος και επιθετικός , δριμύς στους χαρακτηρισμούς του για τους μνηστήρες , απροκάλυπτα φανερώνει την πρόθεσή του να συγκαλέσει σε συνέλευση τους Ιθακήσιους και να διώξει τους μνηστήρες από το παλάτι . Ψύχραιμος στη συνέχεια και συγκρατημένος απαντά με σύνεση στον Αντίνοο , μετριοπαθής , χωρίς να προκαλεί , ενώ ευέλικτος και διπλωμάτης αποφεύγει με δεξιοτεχνία και εξυπνάδα τις «πονηρές» ερωτήσεις του Ευρύμαχου, συλλογισμένος και ανήσυχος στο τέλος της ενότητας σχεδιάζει τις επόμενες ενέργειες του .

Πηνελόπη: σκεπτική και φρόνιμη , θεϊκή(=γυναίκα με ασύγκριτη ομορφιά) , ευγενική , μεγαλόπρεπη , σεμνή και όμορφη , πιστή και αφοσιωμένη σύζυγος , τολμηρή , περήφανη, υπάκουη , ευαίσθητη , ευάλωτη

Μνηστήρες: ανέμελοι γλεντζέδες σε βάρος ξένης περιουσίας αιφνιδιασμένοι και έκπληκτοι από την αλλαγή του Τηλέμαχου, **Αντίνοος** :ειρωνικός , κυνικός, προσβλητικός , προκλητικός , θρασύς.

Ευρύμαχος :ευγενής και έξυπνος , ύπουλος , καχύποπτος , κόλακας , διπλωμάτης και διπρόσωπος

Ευρύκλεια :πιστή και αφοσιωμένη , στοχαστική

✚ **Η σημασία της ενότητας για την πλοκή του μύθου** Στην ενότητα παρουσιάζεται ξεκάθαρα η πολιτική κατάσταση στην Ιθάκη.(Διαβάστε σελίδα 43 ερώτηση 5). Ο Τηλέμαχος για πρώτη φορά ασκεί τα δικαιώματά του ως κύριος του σπιτιού και είναι έτοιμος να αναλάβει δράση (ο θεατής προετοιμάζεται για την Τηλεμάχεια) . Επίσης η κατάσταση στην πατρίδα του Οδυσσέα είναι επικίνδυνη ,τη στιγμή που αποφασίζεται ο νόστος του ήρωα : η Πηνελόπη αδρανεύει , ο Τηλέμαχος κινδυνεύει ενώ οι μνηστήρες τον αμφισβητούν ως νόμιμο κληρονόμο της εξουσίας και της πατρικής περιουσίας .Ο νόστος του Οδυσσέα θα είναι δύσκολη υπόθεση , αλλά ακόμη πιο δύσκολη θα είναι η αποκατάστασή του στο θρόνο της Ιθάκης , αλλά και η διεκδίκηση της περιουσίας του και της θέσης του στο παλάτι και στην οικογένειά του.